

(המשך מעמוד 27)

פעולות הפלאנגות מבנות... קשה למצוא הצדקה זילזול כזה בדיעה שבאה מפי חבר בממשלה, במיוחד בנסיבות שבהן הידיעה נמסרה... במצב עניינים זה מן הראוי היה ששרהחוק, בתוקף תפקידו, יגלה רגישות וערנות לגבי הדברים ששמע... לפחות צריך היה שרהחוק להפנות את תשומת-הלב של שרהביטחון לירייה שקיבל...
לדעתנו נעשה מישגה עליירי שרהחוק, שהוא לא נקט כל פעולה...

ובפרק המלצות: "קבענו לעיל את העובדות והמסקנות לגבי אחריות ראש-הממשלה, שרהחוק וראש המוסד. לאור מה שקבענו על מידת האחריות של כל אחד מהם, סבורים אנו שניתן להסתפק בקביעת האחריות, ואין צורך בהמלצות כלשהן".
הרושם הוא כי לשמיר לא היה איכפת במיוחד אם יש טבח, אם אין. הדבר הגביר את תרומתו כאדם שאינו מייחס ערך רב לחיי אדם. מן הסתם היה שותף למגמה העיקרית של שרון, שקיווה כי מעשים כאלה יביאו המוני פלסטינים לכריחה מלבנון מיוזחה.
מנחם בגין הגיב אחרת על הטבח. שגילוי נודע לו רק באיחור, מושג ששמיר לא הזכיר אותו כששמע על כך מפי ציפורי. הדבר תרם את תרומתו להתמוטטותו של בגין, שנכנס כעבור שנה לשלב המור של ריבאון ספיקווי והתפטר מהממשלה. שמיר ירש את מקומו.

תקופת כהונתו הראשונה של שמיר בראש השלטון לא הצטיינה באירועים דרמטיים לכאן או לכאן. כשטח הכלכלי נמשך המירון המטרופ אחר האינפלציה. החלטתו העיקרית של שמיר הייתה לשים קץ להשתוללות אירגון-הטרור היהודי, שבגין פרס עליו צעף אוהד.
לבסוף נפלה הממשלה על פרט של מהביכך.
השנה לא זכר איש את הסיבה, שבגללה נערכה הצבעת אי-האמון, שבה נפלה הממשלה, על חודו של קולו של אהרון אבר צצירא.
גם שמיר עצמו, כשנשאל על כך, לא זכר.
הכל וזכרים רק את הוויכוח בכנסת על השאלה אם לערוך הצבעה חשאית על הצעת אי-האמון. היו"ר, מרדכי סבירור, יורשו של שמיר בתפקיד זה, הכריע נגד הצעה זו, וכך נפלה הממשלה.

הווי המוחלט

ה בחירות של 1984 היו המיבחן הראשון של שמיר כמנהיג הוותן, התנאים היו קשים ביותר. המצב הכלכלי היה מפחיד, מילחמת-הלבנון נמשכה ועוררה התנגדות כללית בציבור ובצה"ל. סיקורי דעת-הקהל ניבאו תבוסה מוחצת לליכוד, וניצחון סוחף למערך בהנהגת שימיעון פרס.
במהלך מערכת-הבחירות לקח שמיר חלק פעיל בגיוס כספים. כפי שהתגלה בבית-המישפט בתשמ"ז הובאו למישרי הליכוד ספרסירקקעות, שעשו הון בעסקים שחודים בגדה המערבית תוך ניצול דגל ההתנחלות. נגבו מהם תרומות נכבדות לקרן הבחירות. יצחק שמיר בא לישיבות אלה, נאם טורים לאומי ויצא — בהשאירו את העבודה השחורה לאנשים זוטרים. בסוף תשמ"ז הוומן להעיד על-כך בבית-המישפט.
תוצאות הבחירות הפתיעו. אומנם, הליכוד, בהנהגת שמיר, זכה רק ב-473,309 קולות, לעומת 621,183 קולות של המערך בהנהגת פרס.

אולם אי-אפשר היה להקים ממשלה בלי הליכוד ובעלי-בריתו הרתיים, אלא בתמיכת הרשימה המתקדמת לשלום ורק"ה, אסשרות שנרחתה על הסף עליירי פרס.

במשאומתן ארוך ומייגע, שבו הוכיח שמיר שוב את עקשנותו, הוקמה לבסוף קואליציה הגדולה, תחת רגל הרטוציה. היה זה מהלך מחוסם מאוד מצד שמיר. אומנם, כס ראש-הממשלה נמסר לשימיעון פרס למשך שנתים, אך סידור זה הבטיח כי כשנתיים שלפני הבחירות הבאות יחזיק שמיר בכס ראש-הממשלה, ושכל עצמות-המפתח הכלכליות בממשלה יהיו בידו הליכוד.

לא פחות חשוב היה הסדר שנקבע לקבלת החלי טות. הוא העניק לשמיר ולחבריו זכות-זימן מוחלטת בכל עניין חשוב. לפרס ניתן הכבוד והתואר, אולם הוא נכנס לתפקיד כשהוא כבול בידיו וברגליו.
לכאורה יכול היה פרס להפך את ההסכם לפני הגשמת הרטוציה, וכמעט הכל אכן ציפו שיעשה כן. אולם החשבון הפסיכולוגי של שמיר הוכיח את עצמו. הוא סמך על בעיית האמינות של פרס, וצדק.

היו אלה שנתיים קשות לשמיר, והן היוו מיבחן מיוחד במינו. פרס עמד במרכז הבימה, שמיר נשאר בצל. היה עליו להימנע מכל פרובוקציה, שתספק למערך עילה להפך את הסכם-הרטוציה. יחד עם זאת היה עליו לבלום את פרס בכל מהלך שנגר את השקפת הליכוד.

מצב זה התאים בדיוק לתכונותיו המיוחדות של שמיר. הוא היה מציאותי, העריך את הנתונים בהחזיתם. בכל עניין קטן ובלתי-מהותי נסוג, ובכל עניין חשוב נשאר איתן כבול.

הוא איפשר לפרס לנחך בארץ ישראל שרון ולפטר את יצחק מודעי, אך הוא החזיק את פרס ברצועה קצרה מאוד בעניינים לאומיים. הוא לא עלה על הבריקות כדי לקדם את ההתנחלויות. הוא איפשר לפרס לבצע את הנסיגה מלבנון, ואף תמך בו בהנהגת התוכנית לריסון האינפלציה. אך בכל פעם, כשניסה פרס לקדם את "תהליך השלום", נתקל בקיר האטום של שמיר.
האופציה הירדנית גוועה. גם מפני שמיר לא איפשר לפרס להגיש נוסחה פרשנית יותר בעניין הייצוג הפלסטיני. בעניין טאבה הכתיב תנאים שיעכבו את המשאומתן עד לרגע האחרון ממש. אף שפרס לא ביקש אלא לבצע את ההסכם שמנחם בגין עצמו חתם עליו. שליוו של שמיר, דויד קימחי, נדבק לשליוו של פרס. אברהם שמיר, ופיקח עליו. (המשך בעמוד 31)

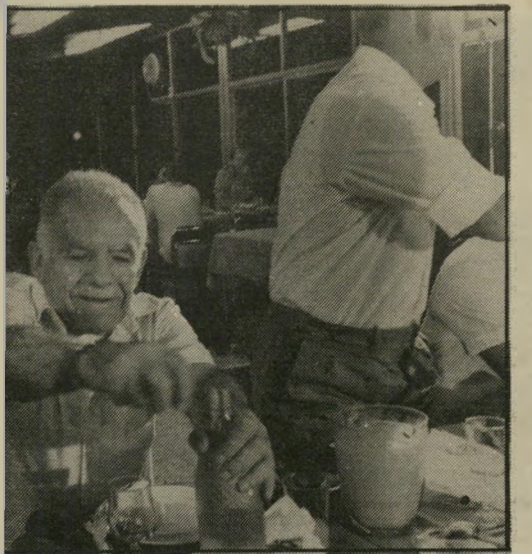
יום עם שמיר: מי שניסו לו

האם זה טמון בדייקנות כפייתית? אולי זכר לאחת התכונות שנוקק להן בתקופות הגרולות בחייו?

לא רוצו לנשן

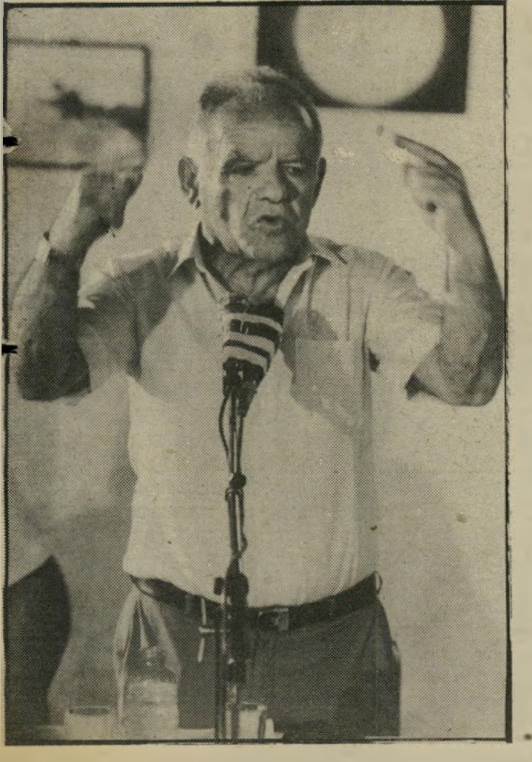
חמש דקות אחריו — שיירת המכוניות תרה אחר מרכ הקליטה המקומי, שבו שוהים עולים מאתיופיה. הילדים האתיופיים כבר יושבים בסדר מופתי, תוקעים מבטי סקרניים באורחים. על שולחן-עץ מונחת צלחת גדולה, ועלי פרוסות תפוחים כדוש. התפאורה קצת מזוהה אחרי הפאר של מל גני-חמת.

שמיר יושב ליד השולחן, הנגבי לצידו. ברגע שמתחיל שמי לברך — מושיט אחימאיר מכשיר הקליטה לעברו. בתום הברכה הקצרה, קם שמיר ומתקדם בריסוס, כאילו כן עליו, לעבר הילדים-כהייעור. בפמליה הישראלית עפות כריחו ציבעוניות. זאטוט אתיופי מתקרב אל הדור. שימעון פרס כבר הי מומן עט עליו, מניפו אל-על ומרביק לו נשיקה. לאור הבוג המצלמות. שמיר במבוכה. הוא מתקרב אל הילד, מתרחק ממנו מתקרב, מתרחק, לא בטוח מה עליו לעשות.
"איך קוראים לך?" הוא שואל לכיוון אחר, "כן כמה אתה?"
לא נראה כאילו התשובות מעניינות אותו במיוחד, אבל עוזר מבטיחים כי הוא מתעניין ונהנה.
תם הביקור במרכז-הקליטה. הילדים תוקעים מבטים כמכוני

שמיר סועד במלון-הפאר, אסיר בחברת ה

הגרולה שבה נבלע האיש הקטן ועטים על פרוסות התפוחים כדכס מגיעים לאטרקציה של הסיוור — שיט כבינת. מסכירים לשמי שיירד ראשו, למען המצלמות. שמיר מציית — עולה ויור במדרגות. המלווים מתמוגגים: "לפני כמה חודשים אי-אפשר הי להוציא את זה ממנו?"
על הסיפון מוצב שולחן, ולידו שלושה כיסאות. שמיר יושב עי אחד מהם. המצלמות מתחילות לתקטק. שמיר — ישיבה מתחזו

ב יום השני, חודש חסר יום לפני מועד הרטוציה, החליטה עיריית-טבריה להעניק אודות-הכבוד לאורח יצחק שמיר, ממלא-מקום ראש-הממשלה כהווה ועור קצת — סבלנות — ראש ממשלה. מה פירושו, עיריית-טבריה החליטה? יגאל ביבי, ראש העירייה החייכן, הנוטה בעצמו, והכליך מרוצה מעצמו, החליט. שמונה שנים על כסא ראש-העירייה, בראשות קואליציה מקייר-אלי קיר, כעל בסיס איתן לו המפרל, מיפלטו, כעירייה, יצרו את הוהות כבייט-טבריה, נתנו לו את הכוח להחליט.

ב-13.35 כריוק, באיחור בן חמש דקות מותחנות, הגיחה השיירה הממלכתית לרחבה של המלון גני-חמת. בראש מכוניות-המיטרה, מאחור מכוניות המלווים.
מהמכונית התכולה-הדורה יוצא שמיר, כבר אורח-הכבוד של העיר המארחת.

התרגשות. קשה להבין איך שמיר, שקומתו הקצרה משמשת נושא לכריחות אספסופר, לבוש כמיכנסיים ובחולצה כחולה, מסור דרת בתוכם, מעורר התרגשות ויראת-כבוד כאלה. אולי זאת מכונית-השרד, או הפמליה הכבודה, הפועלות את פעולתן. עם הפמליה נמנים סגן-השר רוני מילוא, שנראה כאילו יצא מביקור ממושך-מדמי אצל הספר; צחי הנגבי, העוזר של שמיר והבן-של; ויוסי אחימאיר, על-סמורות, הדובר של שמיר והאח-של. המישפחה הלוחמת בתיגבורת של שאול עמור, איש-המיפלגה המכהן גם כיושב-ראש מועצת עריהפיתוח.

ביבי, המארח, וכל מיני פונקציונרים מהעירייה יושבים לאכול; רג סלומון נוסח רביהמלצרים, סטייק פילה נוסח שטר-בריאן, תפוחי ארמה מאורים נוסח פאריס, סלט-אלף-האיים, גלידת-פרפה-אגוזים ועור מנות נוסח חמישה כוכבים.
"שמיר לא מרגיש בנוח עם כל הפאר הזה", לוחש אחימאיר, הוא חש שזה יותר מדי."

שמיר רווקא נראה נינוח, בלתי-אמצעי. אחימאיר והנגבי מספרים כי הם מנסים לעבור עליו מזה חודשים, שיהיה פתוח יותר, חופשי יותר כמגעיו עם העיתונות והאיש ברחוב — ללא הוועיל.

דייקנות של מחתרת

חודש לפני הרטוציה רווקא ניכר שיפור-מה. שמיר, המרפקים על השולחן, תנוחה של כוננות, מנסה להיות "אחד מהחברים". יגאל ביבי מספר בריחות גם על נושאים שבינו לבינה. שמיר צוחק, אחר-כך משתלב.
כשצלמים מקומיים מנצחים אתי ואת שאול עמור, סופק שמיר את כפיו ומסביר בחרווה: "זה המחיר! זה המחיר!"
אשתו שולמית עדיין בכותרות, עקב מסעה לארץ-מולדתה, בולגריה. הוא מספר כיצד אוחה: "היא היתה קשרית. אז יצרנו קשר..."

"אבל היא בת למישפחה ספרדית" היקשה מישוה, "איך הסכימו הוריה שתינשא לך?"
שמיר, מרוצה מעצמו, מעמיד את הדברים על דיוקם: "היא היתה בת 17. הגיעה לברא ארצה. לא שאלתי אף אחד. התחתתי איתה". החשובים של טבריה שקועים באכילה, זורקים מדי פעם מבט, תוהים על מה המכוברים מפטפטים.

קשה להעלות על הדעת את שמיר — אותה דמות שעליה מהלכות אגדות מתקופת היונו במחתרת, שרותו בתפקיד כביר כמוסר, חלקו כעת בפרשת השב"כ — תסם מפטפט, מרכל. עובדה. "איך מאיר, מווחיטי תנועת-החרות, מפריע לשיחות הקטנות סביב השולחן, קם ומרמז כוסית: "לכבוד סגן ראש-הממשלה..."

איזו טעות! שמיר משחק במבוכה, "ראש-הממשלה" מתקנים את הדובר כקריאות מכל העברים.
כמעך אומרים שחודש עד הרטוציה — זה הרבה זמן. בליכוד כבר דילגו על החודש הזה. חוזרים לפטפט.

שואלים את שמיר, האם אינו מפרח מהשיט הצפוי לו. "לא!" משיב שמיר חרוחלק, "בפולנית יש פיתגם: מי שניסו לתלות אותו — ואותי ניסו כמה פעמים! — אין לו סיכוי לטבוע!"

ביבי מתלונן על משכורתו הזעומה של ראש-העיר. שמיר אוכל. ביבי מחשב את משכורתו בדולארים.
"אפשר כבר להשתמש בשקלים!" מתערב שמיר, "צורם לי כשמשתמשים בדולארים. היום אין כל סיבה להשתמש בדולארים!"
רוני מילוא, שיער גוזזקצוק, שישב בשקט בלתי-אופייני, נפרד מהחבורה: "אני צריך לנסוע לירכנה!"

הנגבי מתקדם לעבר מקומו ליד השולחן, מגישים לשמיר מרליה אפריקה-ישראל, "כאות הוקרה" לא מפרטים על-מה. מחיאות-כפיים נלהבות.

ביבי קם לנאום: "אדוני ממלא-מקום ראש-הממשלה, אדוני סגן שרהחוק, יושב ראש מועצת עריהפיתוח (עמור), רבותי חברי העירייה, רבותי העיתונאים." ביבי מונה את נפלאותיה של עירו כעיר-פיתוח.

שמיר מעיר בשקט: "טבריה עיר-פיתוח? רווקא עיר מפותחת!" ובקול רם: "ידיד, ראש-העיר, יושב-ראש מועצת עריהפיתוח... ידידים יקרים!" אין הוא מברך עיתונאים, נקודה. בחיתוך דיבור, המדגיש את ההברות האחרונות: "טבריה היא מקסימה — אני מוכרח לומר — אהבתי לראות את אהבה לעתיקות, את הרבקות לבנות ולהקים. יש פה איזו אופטימיות!"
מחלקים מנה אחרונה — עוגת-יקרם ענקית. שמיר שוקע בתוכה. כבר 15.20 — איחור של 20 דקות, מודיעים לו.

"אחור!" הוא נועק.
שמואל וייסכך, מנהל חמי-טבריה, מתעקש: "ממלא-מקום ראש-הממשלה הזמין כוס תה!" מנסה לעניין אותו בשערורייה: כמתן דמי-אבטלה בשעה שהוא משוער לירדים עובדות. שמיר שומע בקוצר-רוח. הוא כבר איבר את הסבלנות והנינוחות.